Ч. 1-2. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem. Львів, неділя 6. січня 1929 р. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.
Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА вносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.
Телеф. Друкарні: 29-26.

Христос родився!

Різдво... Все небо повне зір,
Земля вся повна співу...
Неначе вмер в людині звір,
Погасло пекло гніву.

Радіє щиро людський рід,
Бо сталася Новина,
Предвічний зглянувся на нас:
Зіслав нам Свого Сина.

І з року в рік іде до нас
Ісус-Дитя з привітом,
І зірка Правди і Добра
Сіяє понад світом.

І в тихий вечір по хатах,
Теремах і палатах
Несеться пісня голосна,
Бадьора і крилата:

Христос родився! В пеленах
В яскині між бидляти,
Щоби до своїх ніжних рук
Всі кривди світа взяти.

Всі сльози, рани, болі всі
Всевишньому понести,
Щоби умерти на хресті
А в третій день воскрести.

Різдво... Все небо повне зір
Сміється до нас з привітом...
А серед них Зоря Добра
Запалюєсь над світом...

Павло Свій.

РІЗДВО.

Колись мою діточу уяву сильно вразив біблійний опис подій. Чудесна сцена з пастухами. Огненне сяйво на темному небі; сонми ангелів на легких світляних крилах безшумно в тихому повітрі кружляють, а з гори на землю ллється ніжна, солодка мельодія, — ледво чутний спів...

І в душі виринає питання-бажання: чому я того дива не бачу?

І другий образ. Таємнича зірка провадить трьох дідуганів... Мені чомусь уявляється, що зірка блимає блакитно-синім світлом; як фосфор струїться її промінь... А дідугани — великі, з розкуйдаченим, довгим, напів сивим волоссям; бодай чи не у вивернутих вовною кожухах... Я їх трохи боюсь; лякає мене і таємничий світ зірки волхвів...

— — — — — — — —

Знову Різдво, 1928 року. Я вже не хлопець. До мене звертається шановний редактор „Свобори“: напишіть до святочного числа!

Берусь за перо. Хочеться, щоб моя стаття була звязана з Різдвом... І тоді оживають спомини з діточих літ...

Хотілось чуда...

Я його видів, нераз, в ріжних формах. А найбільше, останнє, що сам в душі пережив, — чудесне відродження українського народу, там, за Збручем, на Великій Україні...

Там серед темряви російського імперіялізму волхви українського народу, зачитані в московських книжках, довго не могли вглядіти путеводної зірки. З великими труднощами нарешті помітили її і пішли за її блакитним світом. Та не всі.

За те в душі народу — селян-пастухів — яскравим сяйвом спалахнула українська ідея...

— — — — — — — —

Думається мені: слабкий світ зірки волхвів-інтеліґентів і огненне небо в очах пастухів-народу — це явище одного і того самого порядку. Трудне для премудрих міра сього; легке — для простих, чистих душ. А світ, що раз ллється фосфоричним, слабким промінням, а вдруге ярким, блискучим полумям охопить пів неба — це ідея націоналізму...

— — — — — — — —

Світ мені, дитині, видавався таким таємним...

Нині — я думаю: що таке націоналізм?

Було вже так: народ забув свою мову, прийняв чужу культуру... І нараз якби вдруге народився — почув себе іншим, відрубним, одмінної душі! Як могло це статися?

Далі згадую слова одного француського вченого: в душі народа голос мерців, минулих поколінь, сильніший від голосу живих, що нині жиють.

Вкінці приходять мені на память чиїсь слова, що цілі націоналізму не покриваються з інтересами сучасного покоління, а для ідеї націоналізму треба віддати і своє життя...

І вже не світ цілий, а навіть націоналізм видається мені таким таємничим, містичним.

Як тоді, в дитячих роках...

Сергій Хруцький.

Під Різдвяну Святу Ніч!

При надходячих Святах спочинеш дрібку, читачу й читачко! І серед цього спочинку напевно полетять твої думки дальше від щоденніх турбот, від щоденнього заняття, від щоденньої роботи. Цю дрібну хвилиночку хочу використати на те, щоби пригадати, що з цим роком ми всі, цілий наш народ увійшов у ювилейний рік Товариства „Просвіта“ у Львові. Дня 8. грудня 1928 покінчилося одно шестидесятиліття істнування Товариства. За роботу цього шестидесятиліття хтось мусить відповідати. Хтось мусить також розуміти й те і памятати, що вже наступний день 9. грудня 1928, а й нинішній і завтрішній, і цей, що прийде за місяць, за рік, за десяток років мусить мати свої робочі руки, котрі будуть його будувати, котрі будуть йому надавати відповідний, правильний, а може й неправильний зміст. І ці робочі руки знову будуть мусіти нести одвіт за роботу.

А хтож це є той, що відповідає за минуле роботи, за її теперішнє, а далі й за її майбутнє?

Це — і я і ти, читачу й читачко! Це всі твої родичі, свояки, знайомі, приятелі, други й недруги! Це ми всі разом, увесь народ! Це ми всі відповідаємо: і то не тільки ті, що живемо тепер. Ми відповідаємо і в особах наших батьків та дідів. Відповідаємо в особах наших дітей, внуків і усіх ще ненароджених земляків, але які напевно прийдуть після нас, як наше продовження.

І хоч як мало часу у тебе, читачу й читачко, щоби зацікавитися глибше історією, діяльностю і завданнями твого таки Товариства „Просвіта“ а проте ти вже стаєш *діяльним* членом його освітньої армії, коли зрозумієш цю відповідальність і приймеш її на себе. Приймеш, розуміється, у повній свідомости того, що приймаєш.

Та щоби ти, читачу й читачко, зле не зрозумів (-ла) того слова „приймеш“, то треба тобі сказати, що відповідальність завше на тобі, чи ти хочеш її приняти, чи не хочеш. І то відповідальність не тільки за долю товариства, але за все життя народу. Тут *головне питання у тому, чи ти свідомий цієї відповідальности.*

Бо історія, діяльність та досягнення Товариства „Просвіта“, це історія і діяльність твойого власного життя, успіхів і невдач, хвилевих підйомів і тяжких заломань. І тому товариство зовсім неповинно поносити тяжкі наслідки твоїх недоглядів, твого занедбання, твоєї байдужности. Але воно також буйно розквітається від твоєї життєздатности, бадьорости, роботячости.

І раз запамятай собі, і всім иншим це говори, що це-ж товариство від тебе нічого не хоче для себе самого. Коли воно щось хоче, то тільки для тебе.

Воно тільки ставить перед тобою завдання твоєї праці. Воно поможе тобі шукати доріг, щоби твоя праця видала для тебе як найкращі висліди.

Коли ти селянин, а таких у нас найбільше, то воно каже, що ти мусиш опанувати варстат твоєї праці. Воно тоді розкриє перед тобою, що ти можеш стати і мусиш стати, як тільки захочеш, важною складовою частиною буття цілого твого народу.

Цю саму правду відкриє воно й ремісникові, і робітникові, і трудовому інтеліґентові, і торговцеві, і всім огнивам повної нації.

Воно усім їм скаже, що цього мають досягати власною працею над собою, опановуванням себе самого. Воно розкриє усе прокляття, що спливає із слів: „якось то буде“, або із ще инших слів: „моя хата з краю“. Воно скаже тоді шукати звязку з такими самими як і ти; воно звяже тебе сильними узлами з твоєю молодю і з дітьми. Воно відкриє тобі тайну велику, якої часто не хочеш зрозуміти, що діти й молодь підуть дальше наперед, ніж ти можеш піти. Діти й молодь дістануть зміст життя, а в їхні молоді, здорові соки увійде здорове прісне тісто. Збудяться творчі сили й викрешуть здорову, багату, велику творчість. Воно повяже тебе з минулими тисячеліттями й покаже тобі майбутні тисячеліття. Відкриє в тобі вічного, безсмертного духа у хвилевій мандрівці у слабому тілі. Але й повчить, що тільки в часі цеї хвилевої мандрівки маєш можність витиснути свою печать або вічного благословенства або вічного прокляття.

Щойно тоді зрозумієш, яка велика цінність, який скарб живе у твому тілі. І коли ти казав цьому скарбови у всякій ділянці твоєї роботи, кожного дня й години, при всякій нагоді, у всяких зносинах з найблищими й найдальшими виконувати достойну українця діяльність, тоді для тебе ніщо не буде страшне. Не будуть страшними ні хороби, спричинені малими бакцилями, ні бездушна куля салдата, керованого яким би то не був диктатором, ні петля ката, ні ніщо-ніщо в світі. Тоді ти зрозумієш, чому ти як „черепаха недобита“ такий важний у моменті „там, де гине міліон“. Тоді що-йно твоє життя задоволить тебе, тоді може що йно наблизишся до розуміння твоїх великих людей, про котрих нераз згадуєш у часі їхніх свят.

Повнота та буйність такого життя залежить тільки від тебе. А робітнею, для виконування усього потрібного матеріялу для такого життя, є саме твоє товариство „Просвіта“.

Напевно так, читачу й читачко!

М. Галущинський.

БОГ-ДИТИНА.

Тоді така нічка була,
Такий мороз іскри сипав, —
Він, Малесенька Дитина,
Пробудився і захлипав...

Довкруги зима стояла,
Небо моргало зірками,
А Він мерз один у яслах,
Рученятка тяг до Мами...

Світ не знав, що Бог родився...
Світ гудів немов машина,
А Бог був в холодній шопі,
А Бог був Мала Дитина.

Прибігли пастирі перші...
Сивий чуб над Ним нагнувся..
Бог побачив щирі лиця,
Бог побачив і всміхнувся...

Анатоль Курдидик.

У.Н.Д.О.

З приводу Народнього Зїзду.

Орґанізоване суспільно-політичне життя не знає інших форм, як лише п а р т і ю. Усе, що ми чуємо проти партії, усі ті високопарні гасла понад- і поза- чи безпартійности, це пусті слова людей, які взагалі не хотять чи просто нездібні до орґанізованої суспільно-політичної роботи. Проти партії борються люде, які волють стояти осторонь, усе критикувати й за ніщо не брати на себе відповідальности, люде, які не мають почуття обовязку супроти своєї батьківщини та вище ставлять кириню й анархію (безладдя) від послуху й дисципліни. Партії не признають лише ті, які бродять самопасом, і їх нарікання

Pr. 571|28. Sąd okręgowy karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po przesłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 10 maja 1927 poz. 398 Dzup. Nr. 45 dokonane dnia 20 grudnia 1928 przez Starostwo Grockie we Lwowie zajęcie czasopisma pt. Swoboda Nr. 52 z dnia 25. grudnia 1928 z powodu, ze zamieszczony w tem czasopiśmie artykuł pt. 1) Terpet rwetsia (w całości) 2) Rjasna Ruska pow. Lwiw (Rozwiazania Łuha) w całości zawierają w sobie znamiona a to ad 1) zbrodni zaburzenia spokojności publicznej z § 65 lit. a) uk. ad 2) występku z § 300 uk. i z art. 1 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z 10. maja 1927 poz. 399. Dzup. Nr. 45 b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytow. rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. — We Lwowie, dnia 29. grudnia 1928.

Hawel.

та лайки на партії є лише покришкою для неробства. Колиж тільки боротьба проти партій чи одної партій приймає орґанізовану форму, себто ведеться більшим гуртом людей і по якомусь виробленому пляну, то воно неминуче веде до оснування нової партії! Бо лише в партії і партією можна боротися орґанізовано за осягнення тої мети, до якої змагають люде з тими самими ідейними поглядами й тими самими інтересами.

Очевидно, що партія може стати шкідливою тоді, коли ставить себе вище цілого народу і коли починає служити інтересам одного вузького гурта людей а не цілому народови. Особливо шкідливою стає партія, заснована з почину або під впливом якихось чужонаціональних чинників. Але такі партії не є життєздатні: вони є штучними творами, можуть більше або менше напакостити, однак швидше чи пізніше щезають і сліду в житті народу не лишають. Бо партія мусить бути природним орґанізованим виплилвом суспільницької течії, партія мусить бути проявом здорового гону до боротьби за зрозумілі, ясні і наскрізь природні цілі. Така партія є живуча; відповідно до змін, які вводить в життя, вона вводить інколи зміни до своєї програми, вона міняє, буває, і саму партійну назву, міняє тактику, але завжди є тісно з народом звязана, завжди остає орґанізацією, що бореться за народні права!

Такою партією є Українське Національно-Демократичне Обєднання. Тріває воно формально недовго, бо ледве три і пів року (від 11. липня 1925 р.), але на ділі істнує близько пів століття! Бо наша піртія істнує на ділі від перших початків так званого народовецького руху в Галичині, який датується від кінця 70-их і початку 80-их років минулого віку! 26. грудня 1899 року (себто рівно 29 літ тому) „народовці“ зорґанізували були „українську націон.-демократичну партію“. Від квітня 1919 року тя партія прийняла назву „трудової партії“; у 1923 році прийшло в цій партії до росколу. Але в два роки пізніше ця партія знову переорґанізувалася та обєднала в собі не тільки дві бувші ґрупи „трудовиків“, але й цілу окрему партію т. зв. „Національної боротьби“.

Так творилося УНДО. Звязана його історія найтісніше з цілою історією відродження українського відродження на землях колишньої Австрії, з історією визвольних змагань 1918—19 року, врешті з історією цілого українського національного життя під Польщею. Так, як народовецька партія підняла перше прапор **національної свідомости;** як національно-демократична партія почала на широку мірку **орґанізувати працю** господарських і культурних установ та покривати край сіткою повітових експозитур партії; як трудовицька партія перша взяла на себе тягар **відповідальности** в добі визвольної боротьби й державництва; так УНДО перше взялося за **відродження розбитого й розпорошеного українського життя після програної війни** і не тільки не зупиняється на відбудові старих цінностей, але з щораз більшим розмахом розбудовує наше національне життя у всіх його ділянках і на всіх українських землях під Польщею! 1927 і 1928 роки були огненною пробою Обєднання: громадські та соймові вибори переконали провід партії, що за ним ідуть такі маси і що УНДО має повне моральне і фактичне право виступити і в імени цілого українського народу! Ця свідомість накладає на провід УНДО величезну відповідальність, однак він її не лякається.

В днях 24. і 25. грудня 1928 р. відбувся у Львові „Народній Зїзд“, конґрес Укр. Нац.-Дем. Обєднання, найвища партійна установа. В умовах нашого життя Народній Зїзд є справжніми Установчими Зборами українських земель під Польщею. Значіння Народнього Зїзду стане зрозуміле тоді, коли поглянемо назад — на той величенький шмат дороги, який зробило УНДО і всі його предки в простій лінії. Коли ми згадаємо, що уявляла собою темна й затуркана Галичина в половині 19-го століття, а що в 1919 р.; які розміри прийняла руїна в рр. 1920—22 і яке життя кипить на тих недавніх руїнах нині, то зрозуміємо значіння нашої партії. Зрозуміємо його тепер, коли згадаємо: в яких злиднях живемо ще нині і яке безкрає поле праці впереді!

Народній Зїзд висловив довіря дотеперішньому проводови партії. На Зїзді, на якому було коло 300 делеґатів із найдальших закутин Галичини, Волині та Холмщини, поміж якими були і селяне і священики й світські інтеліґенти і ремісники і робітники і студенти і жінки, — на тому Зїзді навіть не було чути одного голосу опозиції проти ідеольоґічних та тактичних напрямних партії. На Народньому Зїзді виявилося наглядно: внутрішня солідарність партійних членів та довіря, яким розпоряджає провід партії.

Дальші роки засвідчать, наскільки провід партії дорожить цим довірям. Дотепершня його діяльність дає під цим оглядом повну запоруку.

І. К-н.

Над чим радив Народній Зїзд?

На останньому, третьому з черги, Народньому Зїзді увага його учасників скупчувалася головним чином біля справ нашої внутрішньої політики. *Що* і *як* робити, щоби західна вітка українського народу змогла вдержатися в боротьбі і з сусідським походом, росла в силу, зробилася як найбільшою цінностю для всеукраїнської справи? — ось питання, на які шукав відповіди парлямент найбільшої західно-української справи. Кажемо: *парлямент*, бо таку ролю відіграє в наших умовинах Народній Зїзд Українського Національно-Демократичного Обєднання, партії, що несе відповідальність за цілість нашого національного життя, за всі ділянки цього життя, за оборону та розбудову надбань на полі культурно-освітньому, економічному, політичному.

Куди лекша є роля других західно-українських партій: вони живуть і держаться на поверхні майже виключно критикою того, що робить УНДО. Одначе ще ні в одному напрямку не дали ясної відповіди: *що* і *як* робити, щоби західна вітка українського народу як найскорше могла осягнути свою мету. А тимчасом Українське Національно-Демократичне Обєднання, перебравши в спадку досягнення богатьох поколінь, всі сили напружує, щоби ці досягнення не тільки оборонити перед посяганнями сусідів, а й побільшувати, запрягаючи до праці як найширші верстви українського суспільства, виховуючи все нові кадри народніх робітників на окремих царинах національного життя.

Що так справа мається, пропечисто свідчить останній Народній Зїзд. В недовгому часі будуть подані до прилюдного відома всі реферати, виголошені на Зїзлі, всі постанови, однодушно ухвалені Зїздом і все, що говорили на ньому представники повітових орґанізацій партії. Все це Центральний Комітет нашого Обєднання видасть окремою книжкою, з якої кожний читач зможе довідатися про ту велику роботу, яку виконала партія досі, та *що* і *як* робити, щоби відповісти вимогам, які ставить до нас біжуча хвиля старого, історичного польсько-українського спору. Що більше! З цеї книги довідається читач, *що* і *як* маємо робити, щоби західно-українські землі відіграли якнайбільш творчу ролю у всеукраїнській справі.

Народній Зїзд пройшов під двома кличами: 1) всі Українці мусять обєднатися для розбудови матеріяльної і духової культури нації; 2) всі Українці, де вони не жилиби, на рідній, пошарпаній кордонами, землі чи на еміґрації, мусять спільно змагати, щоби цілий світ числився з нами як з великою одиницею (не сміє бути стільки українських питань, скільки є партій чи клік, світ мусить числитися тільки з одним українським питанням, яке обіймає всі землі українського народу!).

Вкоротці великанський матеріял, обговорений на Зїзді, вичерпують отсі резолюції (ухвали):

„З огляду на сучасну стадію історичного польсько-українського спору та з огляду на міжнародне положення, Народній Зїзд закликає всі західно-українські політичні уґруповання: 1) до повного усунення, а що найменше до злагіднення внутрішних суперечностей, 2) до узгіднення акції на всіх царинах національного життя 3) до узгіднення інформаційної та пропаґандистичної діяльности на міжнародній арені, 4) до створення спільної Української Парляментарної Репрезентації на терені варшавського сойму.“

„Народній Зїзд стверджує: В сучасному історичному моменті, коли на обрію світової політики зарисовується тенденція творити політичні бльоки **(союзи)** ґльобального **(світового)** характеру, якої реалізація **(проводження в життя)** може принести основні зміни в констеляції **(укладі)** Европи, обовязком всіх українських політичних чинників... є довести до внутрішнього порозуміння і координації **(обєднання)** своїх змагань для здійснення основної мети української нації.“

„Народній Зїзд стверджує, що зарським кордоном на українських землях у межах Української Радянської Соціялістичної Республики як складової частини Союзу Радянських Соціялістичних Республик відбуваються національні процеси далекосяглої історичної ваги. Там ростуть і розвиваються українські національно-культурні цінности і рівнорядно та в парі з ними назрівають українські національні сили, що скорше чи пізніше віддадуть на всіх українських землях суверенні права українському народови. Західна вітка українського народу під Польщею орієнтується на ті сили і дорожить як цінностями усіми дотеперішними досягненнями на всіх ділянках національного життя, з окрема з подивом слідкує за невпинною боротьбою своїх східних братів з московською політичною, культурною та економічною суперматією.

Народній Зїзд осуджує політику тих українських еміґрантських наддніпрянських чинників, що є на міжнародній арені..., сліпим знаряддям політичних ворогів українського народу та його незалежницьких змагань і що на спілку з заінтересованими у фактичному поневоленні нашого народу чинниками підготовляють т. зв. збройну інтервенцію на Україну....

...Народній Зїзд протестує проти всякої інтервенційної політики чужих, непокликаних чинників та їм протиставиться.“

Глубоко подумані реферати, виголошені на Народньому Зїзді, всі ці справи всесторонно освітлюють, а ухвали, винесені Зїздом, ясно визначують шляхи, якими має йти наша внутрішна і загранична політика.

На вступі цеї статті зазначено, що увага учасників Зїзду головним чином скупчувалася біля справ нашої внутрішної політики. Хто перейде в думці повоєнні Народні Зїзди і ріжні політичні наради, на яких дискусія оберталася переважно біля питань „великої політики“ і призадумується над наслідками цього в нашій боротьбі за краще завтра, зрозуміє додатну сторону нового поставлення справи впорядчиками останнього Народнього Зїзду та зміни в настроях нашого громадянства, повного зрозуміння з його боку, що підставою „великої політики“ є плянова до вподобиць продумана орґанова до подробиць продумана орґанізаційна праця на всіх царинах життя, тобто т. зв. „мала політика“.

Як її, отсю „малу політику“ (орґанізацію наших буднів), найкраще наладнати, застановлявся останній Народній Зїзд вперш у чергу, здаючи собі гаразд справу, що світ числиться тільки з сильними. Значить, ціль нашої політики: творити силу, з якою світ числився би!

М. Струтинський.

ТРИ ЦАРІ.

Йшли вони здалека. Три їх.
Крізъ безмежа і простір.
крізъ пустарі камянисті
зза сім рік і зза сім гір...

Верблюди від бігу мліли —
піт гризливо очі їв...
Вони йшли аж там, де зоря
грала сяйвами вогнів...

І тоді, як фарисеї
ждали Його край храмів,
вони йшли у труд бременні
там, де в яслах Він засів...

І побачили: Дитина...
ні не лицар, ні не цар...
І пізнали, що не книги —
ВІРА була проводар...

Анатоль Курдидик.

Наш політичний білянс.

На Народньому Зїзді дня 24. грудня 1928 р. виголосив голова Українського Національно-Демократичного Обєднання, д-р Дмитро Левицький політичний реферат, з якого частину подаємо тут в скороченню:

Мало котрій великій політичній орґанізації приходилось поборювати стільки труднощів у перших роках свого істнування, що Українському Національно-Демократичному Обєднанню. В боротьбі за права українського народу прийшлось нам видержувати і вістря польської влади і цілу систему нападів, бріхонь та наклепів від ріжних ґруп власного громадянства. Одначе з гордістю можемо ствердити, що дволітній білянс діяльности Українського Нац.-Демократичного Обєднання є понад всякий сумнів **додатній** та що з боротьби на всі фронти **ми виходимо побідно.**

Розбилась об наш обєднаний фронт акція ґруп д-ра В. Бачинського, ведена на варшавському ґрунті і до всіх невдалих спроб уґодовщини прийшов мабуть останній відемний досвід, основуваний на ласці наших сусідів. Зліквідовано також розкол, започаткований ґрупою „Ради“, що перетворилася в „партію праці“. Нечисленні члени цеї „партії“ стоять сьогодні серед українського громадянства цілком **осамітнені і здискредитовані.** Головна причина їхнього упадку це резиґнація з українського державницького самостійництва. З хвилею, як берлінський „Український Прапор“ проголосив федератавний принцип на місце самостійницького, його однодумці й в краю втратили під собою решту ідейного і морального ґрунту. Ганебні методи, якими ці людці послугуються у своїй роботі на краєвому ґрунті, скомпромітували їх раз на все.

З ліквідацією двох згаданих ґруп в нутрі Українського Національно-Демократичного Обєднання **наша партія зискала на консолідації й ніколи не була такою одноцілою і внутрішньо споєною як нині.** Все, що говориться про якісь ріжниці серед керманичів нашої партії, це злобні брехні та наклепи, при чому наші національні противники і наші партійні вороги йдуть в боротьбі проти Обєднання в найбільшій згоді.

Ця однодушність проводу нашої партії позволила йому на протязі двох, останніх літ перевести велику успішну працю. Першою пробою наших сил були **громадські вибори.** Ми видали багато бро-

шур і поверх сто тисяч афішів, майже в кождому селі відбулися віча та наради, і хоч не минула комісарщина, хоч виборча ординація була неприятлива та хоч виборча акція йшла не під знаком нашої партії, але загально-українським, ми **зискали** навіть на основі польської офіціяльної статистики **поверх 60 проц.** всіх здобутих українцями мандатів до громадських рад.

У вересні тогож року постигла наш край страшна **катастрофа повені,** що спонукала наш партійний провід зорґанізувати громадянську допомогу для потерпівших. Загально відомо, що ця акція нам **удалася.**

Однак найважнійшою подією, що сильно причинилася до консолідації нашої партії та поширення її в краю, були вибори до сойму і сенату. Усім ще у свіжій памяти ці вибори і тому зайвою річю буде повторювати те, що загально відоме. Партійний провід увійшов тоді в порозуміння з представниками інших непольських народів і створив з ними **виборчий бльок.** Цей бльок непольських народів був будь-щобудь поважною політичною маніфестацією, якої значіння зрозуміла вся польська преса, що з таким гнівом цей бльок поборювала. Однак для нас рішаючими були причини чисто технічні, що виплнвали з виборчої ординації. Розуміється, що бльок був роблений так, щоби українські інтереси нічого не потерпіли. І справді в Галичині ми з вини бльоку не втратили нічого, а на північних землях причинились до його невдачі: 1) за мала національна свідомість мас, що дали себе збаламутити лівій та угодовій аґітації, 2) зломання національного фронту радикалами і 3) шалений терор влади. Є фактом, що завдяки **розбиттю національного фронту радикалами** українці в Польщі втратили що найменше 10 мандатів в користь поляків! Та хоч при виборах ми втратили як українці, то **як партія ми осягнули велику побіду.** Тих 800 тисяч голосів, що впали на нашу листу, це величезна армія найсвідоміііших громадян, яких не відстрашили ані репресії, ані демаґоґія суперників, ані залицянки сусідів.

Маючи таку армію за собою, ми ввійшли до варшавських законодатних палат. Найважнійшим заданням поставила собі наша Парляментарна Репрезентація виявити перед польським урядом і цілим культурним світом наші правно-державні домагання та наше становище до Польщі, Радянської України та Радянського Союза. Зараз на другий день після відкриття сойму, 29. марта 1928 р. склав я нашу **правно-державну деклярацію** а при ґенеральній буджетовій дискусії 30. мая я цю заяву обоснував і розяснив. Польський уряд відповів на неї тим, що її в цілости сконфіскував, а польське громадянство накликувало поліцію й прокураторію, а для обезцінення ваги цеї заяви перед Европою кинуло на нас клевету, що наша партія робить це на приказ німців і за гроші з Берліна. Все те брехня, бо політика Берліна зовсім не йде по лінії наших політичних змагань а навпаки їм противна.

Буджетова промова голови Українського Клюбу викликала сильний відгук і на Радянській Україні. Проти неї скликували офіціяльні комуністи віча а навіть голова народніх комісарів Чубар виступив з відповідю. Вони закидували мені, що я взивав Польщу до збройної інтервенції проти Радянської України. Я вже заявляв публично і заявляю ще раз тут, на найбільше для нас офіціяльному місци, бо перед виборними членами нашої партії як її найвищої установи, що в моїй промові **я виступив виразно проти всякої інтервенції на Радянській Україні.** Інтервенція кождої чужої сили на нашій землі є для нас **шкідлива,** тому ми рахуємо тільки **на власні сили** і свято віримо, що прийде час, коли власними силами виборемо собі найвище право кождої нації!

Поза тими прінціпіяльними заявами ми старалися підносити на парляментарній арені **всі кривди і болячки,** які доскулюють українському народови. Ще підчас виборчої кампанії ми **остерігали перед надіями,** що українське парляментарне представництво зможе на варшавському терені осягнути якісь реальні користи. **Дійсність** оправдала цю осторогу. Українська Парляментарна Репрезентація не творить сили, яка могла би самостійно перевести якунебудь постанову, або з якою чи то соймова опозиція чи уряд могли би рахуватися. Послів з Українського Нац.-Демократичного Обєднання є 23, всіх послів української народности, враховуючи сюди й сельробів, є разом 41, а всіх неполяків у соймі є 82, причому інтереси жидів або німців є часто цілком інші ніж наші. Тимчасом усіх послів є аж 444. Дальше нинішна ситуація в Польщі є того рода, що всі польські партії поза т. зв. урядовим безпартійним бльоком є буцім-то в опозиції, але та опозиція є тільки удавана і так сказатиб — з конечности, тому що не хотять їх допустити до урядового жолоба. І тому польська соймова опозиція ніколи не підтримує найслушнійших домагань Українського Клюбу, щоби не стягнути на себе гніву польської влади. А такі польські партії, як вшехполяки, християнські демократи, пяст і народова робітнича партія йдуть завжди з урядовим безпартійним бльоком і виступають отверто **проти всіх українських внесків.** Зате політика „безпартійного бльоку“ є точною відбиткою політики уряду, який дальше виконує програму Ґрабского і пяста. Польська національна політика дальше спирається на самообмані та байках про „почціви людек рускі“, про перекуплену німецькими грішми українську інтеліґенцію та про потребу шукання якоїсь **урядової партії.** В останніх часах польські офіціяльні чинники хочуть знайти таких угодовців у відродженому ними штучно **москвофільстві.**

Відношення польського уряду до української парляментарної репрезентації пробивається найкраще із двох заяв, які зложили два міністри. Міністер внутрішних справ ґен. Складковскі **відмовив** українському послови, законному представникови свого народу, **права** промовляти в імени цього народу, а міністер земельних справ Нєзабитовскі знає лише „русінуф“, що мають в собі 3/4 мазурської крови. Очевидно, що така політика уряду і його заступників на парляментарному терені лише потверджує **правильність тактики** української парляментарної репрезентації, якої вона держиться від першого дня своєї появи у Варшаві. А ця тактика полягає на зазначуванню нашого прінціпіяльного становища та на розкриванню тих фактів, які діються на краєвім ґрунті як наслідок політики польського уряду. Ми бємо лише фактами і фактами і це мабуть найбільше виводить з рівноваги та сердить людий, які не люблять правди. Очевидно, що Українська Парляментарна Репрезентація **не дасть себе стероризувати** і під напором клевет, всяких образ і терору не змінить своєї тактики, що є приноровлена до реальних обставин. Політика польського уряду і спеціяльна його тактика супроти Української Парляментарної Репрезентації має лише той благодатний наслідок, що **скріпляє ще дужче національну свідомість народу, консолідує наші ряди та зміцнює свідомість, що ми є здані виключно на власні сили.**

І на цьому шляху ми зробили **великі поступи,** як виказують інші реферати, виголошені на Народнім Зїзді. Серед невідрадного положення, в якому ми опинилися після програної війни і після повного розгрому всіх наших орґанізацій сперед 10 літ, український нарід Сх. Галичини виявив **велику міць і велику енерґію творчости.** Орґанізація народніх сил на інших українських землях під Польщею йде поволійше, але так само поступає вперед. Є надія, що й відродження українського народу в Румунії та Чехословаччині промостить собі вільну дорогу.

Переживаємо **дуже поважні часи** і ми самі може навіть не всилі здати собі справи, яке значіння будуть вони мати для історії українського народу. Нашим обовязком є ясно це собі освідомити і з цеї свідомости черпати **почуття відповідальности,** яка на нас всіх тяжить. Мусимо завжди знати, чого ми хочемо і чого хотіти, коли обернеться нова картка історії. Та коли скажемо собі, що кождий з нас окремо відповідає за долю цілого українського народу, тоді будемо творити таку силу, якій ніяка несподіванка не буде страшна.

Стародавна коляда.

Ой в ліску, в ліску, на жовтім піску,
Ой дай Боже!
Росло деревце тонке й високе,
В корінь глибоке, в листок широке,
В листок широке, в цвіток багрове,
В цвіток багрове, в вершок кудряве.
Ой на тій кудри сам сокіл сидить,
Ой сидить, сидить, далеко видить.
Як за далеко? На синє море!
Краєм Дунаєм корабель пливе,
А в тім кораблі самі столове,
Коло тих столів все старі люде,
Ой старі люде, старі ґаздині,
Старі ґаздині радочку радять,
Що тепер не так, як стародавне,
Що кум до кума з вечерев не йде.
Син на таточка руку здіймає,
Донька матери не послухає,
А брат на брата ніж витягає,
Сестра на сестру чару шукає,
Сусід сусіда на суд тягає,
На суд тягає, під кару дає.
Ой посмутилось та похмурилось,
По всему світу, маковім цвіту.

——

В. ОСТРОВСЬКИЙ.

РІЗДВЯНІ ЗІРКИ.

(З життя Волині).

I.

Свят Вечір.

В кутку під образами — великий сніп. Стоїть міцно підперезаний. Тяжкі колоски до долу гне. У голові сто дум. На хату гордо споглядає. Неначе знає, що він — основа селянського життя.

Привітно дивиться під стіл, де запашне сіно пухом стелиться. Під обрусом теж сіно. А на столі — пироги, кутя, узвар, селедці, борщ із ушками.

А пахощі! Вже годі слинку стримати. Найбільше дошкулює запах грибів. Аж млосно робиться.

— Ой, мамо, витримати годі!

Скінчилася служба в церкві.

—А подивіться, дітки, на небо: може якраз вифлеємську зірку побачите! — каже мати.

Менші діти із сміхом і гомоном вибігли на двір. На небо дивляться, зірки оглядають.

— Нема, — кажуть, вбігаючи до хати, — все зрібненькі зірки, манісінькі, як дитячі оченяточка.

— Трудно, — весело всміхається батько, — коли не зійшла для нас зірка вифлеємська, будемо й при своїх волинських вечеряти.

II.

Проспівали тропаря. Повіншували одні одним. Посідали, почали вечеряти, чим Бог обдарував.

А як напоїли, колядок заспівали. Батько куті на ложку набрав, у стелю кинув. Рахує, скільки зернят причепилося, стільки кіп у майбутньому році вродиться. Весело всім. Сміються.

— А розкажіть нам, тату, про зірку вифлеємську, як то вона вчених людей до бідної печері привела, там їх розуму навчила!

Закурив батько люльку (бо вечеря вже скінчилася), та почав оповідати.

Горять, як ті зірки, малі оченятка. Розпалюються, виблискують. Довгими віями сон відганяють.

А найстарший син усе сидить та мовчить, думу думає.

— А чому — питають діти, — вже не зявляється нам вифлеємська зірка? Чому ми мусимо вечеряти при своїх дрібненьких волинських зірках?

Не вміє батько відповісти.

—Так, значить, судилося, — підсказує мати.

— А що значить — судилося? І чому так судилося? Та й кого й куди ведуть оці наші дрібненькі волинські зірки?

Не сила батьків відповісти.

III.

— Стривайте, — відгукнувся старший брат Гриць.

Усі оченята пильно на нього звернулися, бо брати й сестри знають, що його в селі за найрозумнішого вважають.

— І над нашою землею сяє велика вифлеємська зірка, — почав Гриць, — тільки світить вона далеко, над Києвом, над тими печерями, звідки пішло світло нашої української культури. Вона там вічно світить, щоб розкидані по землі українці зі свого шляху не збилися, щоб не зблудили, в чужих країнах не погубилися. Чи на Волині та в Галичині, чи на Закарпаттю та на Зеленому Клині, чи-то в Канаді та в Бразилії, — звідусюди проміння цеї зірки українські очі до Києва спрямовують. І доки будуть українці за проміннями цеї зірки очі свої вести, не зблудять на світі, не згинуть...

Задумалися молодші брати та сестри; швидко різдвяні думки під русявим волоссям ворушаться, а в серці любов до цеї київської зірки все сильніш та сильніш розпалюється.

— А наші дрібні волинські зірки — що значать? куди ведуть?

— Оці волинські зірки, — поважно відповідає Гриць, — теж світять нам для того, щоб ми не зійшли зі шляху, не зблудили та не загинули... Лишень дивіться пильно на них, ідіть за ними, а вийдете на добру дорогу!

Чудно й цікаво все це якось дітям. Зірки волинські, малесенькі та дрібнесенькі, стають для них живими, добрими, розумними.

— А як називаються вони?

Глянув Гриць пильно на батьків, на матір, а потім на братів та сестер і повагом відповів:

— Називаються вони так: одна зірка — „Просвіта“, друга — „Кооперація“, третя — „Сільський Господар“, пята — „Рідна Церква“, шоста — „Український Театр“, сьома — „Бібліотека“, восьма — „Український пласт“, девята — „Рідна Школа“, десята й найбільша „Згода й Єднання“. Чим більше тих зірок буде на нашому волинському неба та чим ясніше будуть вони світити, тим пряміший і лекший буде наш шлях у житті, тим більше буде запоруки, що не зблудимо й не згинемо... Любіть же ці зірки.

Гриць скінчив.

IV.

Злипаються очі в дітей. Мати кладе їх спати, а батько сидить та думає над словами сина:

— Не такі вони, оці молоді, як ми: нові вони люде, нові селяни...

А діти вже сплять.

І сниться їм і велика зірка над Києвом, що вказує шлях усім українцям по цілому світові; і дрібні волинські зірки, що будуть їм присвічувати.

І щасливо всміхаються діти крізь солодкий і таємничий різдвяний сон.

Луцьк, 23. грудня 1928.

На порозі нового господарського року.

Хто пускається в далеку дорогу, то не обійдеться без того, щоби в дорозі на постоях не обрахуватися з видатками, не переглянути, чи всьо в порядку, та не розпитати других, куди найкраща та найбезпечніша дорога до наміченої мети.

Таким подорожним є цілий наш народ на дорозі до найвищої мети, до независимости, а місцями постою є кожний новий рік. Тож спитаймо і нині себе, чи поступили ми минулого року на господарському полі бодай троха вперед на дорозі до нашої господарської независимости, та що прийде нам робити в слідуючім році.

Розглядаючи усі ділянки нашого господарського життя, треба зазначити, що на минулий рік припадає значно сильніща розбудова так знаної усім нам перед війною орґанізації, якою є наше краєве товариство господарське „Сільський Господар“. По повітах повстали його філії, в селах відновляються господарські кружки. Товариство перевело богато господардських курсів, віч, нарад по всіх майже округах, всюди настало заінтересування новими ліпшими способами господарювання. „Сільський Господар“ не має власних фондів на розбудову. Тому оперся на фінансовій допомозі кооператив і зачав працю на спілку з кооперативами.

І в кооперації поступили ми сильно вперед. Минулого року виросло коло 800 нових кооператив по селах, так, що нині є усіх понад 3.000 а ті нові зачинаючи орґанізувати торговлю, стануло до боротьби з всякими лихварями, йдучи в сліди за старшими кооперативними сестрами.

Коли вже говоримо про кооперативну орґанізацію, то мусимо зазначити, що вона в минулому році сильно поширила і поглубила свою працю. Торговля зросла так, що минулого року верховна кооперативна орґанізація „Центросоюз“ доставляв кооперативам товару вже більше як на міліон золотих місячно, бо на 15 міліонів за 1928 рік. Одночасно розбудував „Центросоюз“ в минулому році гуртівний сільсько-господарський відділ, щоби доставляти через кооперативи селянам ще усильніше штучні навози, добірне насіння і т. д. І тут сповнив Центросоюз велике завдання, бо на протязі 1928 року доставив 750 ваґонів штучних навозів, 39 ваґонів всякого добірного насіння, в тому насіння самих пашних бураків пять ваґонів.

Але найважніше те, що „Центросоюз“ відкрив також відділ для достави сільсько-господарських машин і приладдя і на протязі року доставив їх дуже богато. Між іншим закупили кооперативи для наших селян 156 рядкових сіячок, 50 трієрів до чищення збіжа, 63 культиваторів, 78 парників, понад 300 ріжного рода залізних плугів, богато молотілок, а в тому 8 молотілок з моторовим (бензиновим) погоном.

І коли ще недавно нікому й не снилося, що по наших селах будуть люде молотити не ціпами, але моторовими молотілками, що замісць руками будуть сіяти рядковими сіялками, чи замісць чистити збіже решетами або млинками, прийдуть до трієрів, то нині дякуючи щораз краще розвиненій кооперації це є вже дійсністю. Ці глухі і німі машини є найкращими учителями в поліпшенні господарки та поплатности плодів. Кооперативи будують вже свої власні млини, пекарні та інші, а „Центросоюз“ будує власну фабрику мила.

Так ішов у нас поступ також на усіх інших ділянках нашого господарського життя та поборював перепони і кидані колоди ворожих нам чинників. Навіть коршми по селах зачали зникати, а понад 100 наших громад вислали ухвали, що не хотять ні чужих, ні своїх коршем. Тому можемо казати собі з вдоволенням, що минулий рік не пішов у нас на марне.

А слідуючий 1929 рік? Наші селяне вже пізнали, яким добром є для них кооперація. Вже знають, що це одинока дорога визбутися з наших сіл чужих купців і взяти усю торговлю у власні кооперативні руки. Беруться щораз усильніше до поступової господарки, до ремесла, промислу, торговлі. Біда лиш в тому, що наші кооперативи страшно задовжуються. Кредит, борги це лакома річ, та дуже небезпечна. Нині кредит в цілій Польщі страшно розпаношився, грошем став не доляр ні золотий, а вексель. В слідуючим році запанує велика господарська скрута, а це грозить загальною господарською катастрофою. Так вказують перші познаки.

Тому наші кооперативи мусять в слідуючім році зменшувати борги й уважати на те, щоби та гироза не відбилася на них, бо одно таке потрясення моглоби підкосити сильно нашу кооперативну сіть, з таким трудом в повоєнних роках будовану.

М. Творидло.

Вся коляда для „Рідної Школи“!

Всі Кружки „Рідної Школи“, Читальні, Луги, Соколи, Кооперативи, Церковні Брацтва, співацькі, музичні і аматорські гурти, українські громадяне, громадянки, молодь і дітвора колядують і щедрують тільки на „Рідну Школу“!

Міжнародня політика та Україна.

На основі реферату д-ра Дм. Левицького на Народнім Зїзді 24. грудня 1928 р.

Десять літ минуло від закінчення світової війни, але у світі не перевівся ще післявоєнний дух, в якому дрімають зародки нових міжнародніх суперечок. Причиною цього *несправедливий версальський мир*, що поділив держави на побідників і побіджених та знехтував права одних народів в односторонню користь других. Побіджені та поневолені народи намагаються змінити цю версальську будівлю, здвигнену на їхній кривді, а побідники та їх союзники стараються за всяку ціну ту будівлю зберігти. Одні і другі ділають в імя мира. Одні кажуть, що мир має тільки тоді свою благодатню вартість, коли виключає можливість нових воєн, а односторонній версальський мир таким не є. Другі впевнюють, що положення, яке встановив цей мир, має остатись раз на все, та охороняють його своїми арміями. І так запевнюючи про свою миролюбивість, держави явно і скрито зброяться проти себе.

А всеж серед пошуканок за способами утримати раз здобуте та під натиском економічних трудноців, які не оминули й побідників, найдемо можливість замирення бодай в зах. Европі та *управильнення німецько-французьких взаємин*. Дипльоматична акція в напрямі управильнення німецьких воєнних відшкодовань і приспішеного звільнення німецької Надренії, яка досі занята антантськими військами, може й затягнеться на якийсь час, але все таки доведе до втихомирення західної Европи та до закріплення границь між Францією і Бельґією та Німеччиною.

Інакша справа в середущій і східній Европі. Щораз частіші маніфестації австрійців за злукою з Німеччиною, змагання до розширення Угорщини, вічно напружені відносини між Італією і Югославією на ґрунті балканської та адрійської політики Мусолінія, вічно крівава македонська рана а вкінци все ще неполагоджені післявоєнні суперечки між Румунією та Угорщиною — все воно свідчить, що *в середній Европі відносини зовсім не упорядковані.*

Однак осередок будучих міжнародніх непорозумінь це европейський схід, де найважнійшу ролю грають *Радянський Союз і Польща.* І ось саме: відношення великодержав Европи, північно-американських Зєдинених Держав та могутньої азійської держави до Радянського Союза чи радше цілої сітки східно-европейських справ — це друга поруч французсько-німецького непорозуміння найважніша справа у світовій політиці. Заведені надії Анґлії на можливість торговельних зносин з більшовиками а з другого боку використовування більшовиками торговельних звязків до комуністичної аґітації в Анґлії довело в маю 1927 р. до явного розриву між Анґлією і Радянським Союзом. Наслідком протирадянської анґлійської політики не вдалося Радянському Союзови дійти до якогось порозуміння з Францією ані зближитись до Союзу Народів. Взагалі останні два роки зазначилися *великим упадком більшовицьких впливів у світі* та зростом протирадянського курсу в міжнародній політиці. Великий удар Радянському Союзови завдала його невдача в Китаю. Без вражіння проминули останні примиряючі спроби більшовиків та їхня участь в міжнародній конференції роззбро-

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР.

То було давно...

Так дуже давно, хоч роки, що ділять нас від тої хвилі, на пальцях можна дочислити.

Бо тоді ми бились за рідний край.

І був Святий вечір...

Такий самий, як оце сьогодні, як торік, або й сто літ тому.

На небі світила та сама зірка. Село як щороку збиралося святочно стрічати рождество Месії.

По хатах стелили солому і сіно, ставляли у кут вівсяного діда. Діти кво‿али по долівці, а старі краяли на тарілку просфору, щоби поділитися нею з родиною і побажати: Дай Боже в щастю, в здоровлю дочекати другого року...

То було як оце днесь...

Ба, ні! стійте! Те не було як днесь, бо то була війна... Війна не за Альбанію і не за Піяву, а війна за Сян і за Львів...

Війна наша, за нас самих...

Там за селом, — за другим і третім, так недалечко, що голим оком доглянеш, живим людським шнурком тягнулася боєва лінія.

Там стояли наші...

І кожда майже хата, кожда родина мала там в цьому шнурку когось зі своїх. Сина... мужа... брата... судженого.

А вони стояли так близько...

На своїх власних і на сусідських полях...

На тих самих загонах, що її орючи міряли кроками, а жнучи зливали потом

На тих самих ланах, що жали їх бувало жидам і панам за пятнайцятий сніп...

На тих самих долинах, що колись, літом тягнули косою грубі покоси...

А той ліс?

Чи не було їм знакоме там кожде деревце, кождий кущ, кожда нора?

Атже малими ходили там за грибами і малинами... Потім копали там пні і рубали за десятку купку хворост...

Тепер той ліс був їх...

А та „Галина“! Той високий горбок з капличкою, що з нього відкривається вид на цілу околицю...

Чи не бігали туди малими хлопцями дивитися на блискучі криші міста, ба навіть на Кальварію Паславську?...

Тепер там стоїть їх передня полева сторожа і бистрим оком, чуйним ухом стежить за рухами противника.

А позаду за нею військо: чети... сотні... куріні... Стоять під знаком поготівля і ані не рухнуться...

Бо такий приказ!

Лють...

Мокрим снігом плює їм вітер в очі...

Холодною ледяною масою повзе по тілі зимниця...

Байдуже! Не чують...

З недалеких рідних хат привітливо блимає світло, неначе моргає на них, манить до себе:

— До нас хлопці, до нас! Тут тепло і приємно, тут пахне сіном і смачними стравами... Тут кутя жде на нас і пляцок з медом... До нас! Блим! блим!

Не бачуть...

Стоять на своїх позиціях, бо приказ такий...

Десь здалека лунають ледви чутні звуки коляди...

А в тих звуках гей би дрожали слова рідні, добре знакомі:

— Киньте на хвильку кріс! Прийдіть до нас вечеряти! Ви так довго не святкували з нами... Так довго блукали по тайґах Сибіри, шпилях Альп і нетрях Карпат... Тепер ви так близько нас, — прийдіть, заки зірка згасне!

Не чують... Не йдуть... Бо приказ є такий тут стояти... Обовязок... Мус... Бо ворог може тільки й жде на те, щоб зрідли сьогодні їх ряди...

— Не підем! Нехай не діждеться!

Щільнійше, бадьорійше замикають боєві лави... В кожду хвилю готові до відбою...

Бо тут війна! Не за Ізонцо і не за Чорногору...

Команданти ходять поміж своїми частинами... Дають вказівки, прикази...

Пробують старі, не дуже певні кріси, числять патрони...

По двайцять пять на кождого...

І бомби є...

На старій, широколобій вербі як бузьок гніздиться зі своєю „машинкою“ кулеметчик...

Нехай ідуть — вони...

Нехай переконаються, чи „банда без дисципліни“ розлетілася по хатах за пирогами...

Зустрінемо їх...

— — — — — — — — — —

Тихо...

В селі засіли до вечері. Ніхто не жде нікого з „фронту“, бо чутка є, що „тамті“ наступати хочуть...

В декотрій хаті вже кінчать вечеру, в декотрій тільки що зачинають...

Тільки у Панька Скірки стіл ще порожний посеред хати стоїть...

Лиш два чорні, житні бохонці хліба на білому обрусі і свічка як сирота світиться, капає на деревляний каганчик, немов сльозами плаче.

— Марино, ломи пляцок і ставляй страву на стіл, зачнемо святу вечеру! — каже Панько.

— Самі? Обоє? Почкай ще трохи, може надійде...

— Хто?

— А хтожби? Ілько!

— Здуріла! Не чула, що говорять? Дві сотні їх прийшло до Крисівського двора, і то самих уланів... Наступ буде, як не днесь, то завтра... Там на фронті алярм, а вона би хтіла Ілька...

— А хиба без одного жовнера не може бути війна?

— Дурна... А як так скаже Параньки і Маланка і Катерина і Юстина, то що вийде, га?!

— Серце моє чує...

— Мовчи, не прийде, кажу!

А під хатою хтось туп, туп, туп...

— Видиш, то він!

Так, то він — Ілько...

В довгій шинелі, в баранковій шапці, з крісом на плечах, з бомбою за поясом...

— Помагай Біг на щастє, на здоровлє!

ення чи підписання пакту Келльоґа. Напруження між заходом і сходом Европи, чи там між Анґлією і Радянщиною доходили часами до того, що цілий світ був алярмований воєнними поголосками.

В тій самій мірі *захиталось і значіння Польщі.* Західні держави, головно Анґлія і Франція уважали Польщу охоронним валом, що мав боронити Европу перед більшовицькою навалою. Зріст сили і значіння Німеччини з одного боку, а важка економічна скрута в Польщі з другого боку та її ґеоґрафічне положення між двома великанами державами, Німеччиною і Радянським Союзом, заставили західну Европу призадуматися, чи Польща в силі виконати своє завдання. Вже тепер в Союзі Народів, який рахується тільки зі силою, Польща не може виграти з такою маленькою державою як Литва, а по звільненню Надренії антантськими військами і вирівнання спорів між Німеччиною і Францією, значіння Польщі для великих держав ще більше зменшиться. Упадок значіння двох держав на Сході, Радянського Союза і Польщі та бажання західних держав *завести лад на сході Европи* це друга найважнійша подія міжнародньої політики.

Третій найважнійший факт лежить у величезній, покищо тихій і скритій *боротьбі між Анґлією та Зєдиненими Державами північної Америки.* Є це боротьба двох найсильнійших морських держав за панування на морях, а в звязку з цим суперництво найбільших світових трестів (капіталістичних союзів). Відомо, скільки в цьому суперництві значить боротьба за нафту, за володіння нафтовими теренами в ріжних країнах. Вибух визвольницької національної революції в Китаю, зверненої проти господарсько-політичного старшування европейських держав, ще більше ускладнив міжнародні відносини. Виринуло *суперництво Японії та Америки* за панування над Тихим океаном. Коли зважимо, що на Далекому Сході політично й економічно найбільш заінтересовані з усіх европейських держав Анґлія і Радянський Союз, то виходить ясно, що побіда національної революції в Китаю (і програна радянського більшовизму), частинна інтервенція Японії і сепаратне становище американських Зєдинених Держав, які перші признали новий китайський уряд, все те внесло в міжнародню політику богато замішанини.

Події світової політики не можуть бути байдужними для українського народу, бо нема сьогодні справи великої міжнародньої ваги, що не торкалась би також української справи. Треба ствердити факт, який нас найбільше цікавить і найбільше радує, а саме, що *українське питання в міжнародній політиці набирає щораз більшого значіння.*

Останні два роки принесли випадки, що свідчать про *могутній зріст української національної течії на Радянській Україні* та про внутрішній розклад більшовизму. Так званий шумскізм і боротьба проти нього виявили яскраво, що українець, ставши членом комуністичної партії, не перестає бути українцем і ніколи не погодиться на ролю мурина, який має тільки виконати певне завдання для цілей ворожих українству! Тоді теж виявилося, що т. зв. українізаційний курс це лише новий спосіб більшовицької влади підійти при помочи української мови до українських мас і защіплювати в них більшовицько-московського духа. Одначе цілий ряд фактів свідчить про зріст укр. національн. руху та про поглиблення прірви між Україною і Московщиною. Не маючи можности під диктатурою Г. П. У. (чрезвичайки) виступити у формі орґанізованої політичної боротьби, український національний рух обмежений до культурної та економічної роботи. Однак ця боротьба скорше чи пізнійше мусить виявитись у загальній розправі, яка рішить про повну *державну незалежність українського народу.*

Могутній зріст української національної стихії на всіх українських землях звернув на себе увагу закордонних чинників. Це новий доказ, що *власні сили є першою передумовою успіху національної справи* і що власні сили популяризують цю справу в широкому світі навіть при найбільш несприятливих зовнішних умовах. Є річю неможливою, щоби серед пошуканок нової міждержавної рівноваги сил, політики, що звикли глядіти далеко вперед, не брали під увагу утворення нового державного чинника на Сході Европи у виді *самостійної України.* Однак треба з притиском зазначити, що сьогодні не можна ще віддаватися якимсь передчасним надіям. Ідея самостійної України щойно промощує собі шлях у світогляді західно-европейських політиків. Одночасно не слід забувати, що серед найбільше впливових анґлійських політиків є одиниці, які не можуть уявити собі Росії інакше як в теперішних границях. Навіть офіціяльна закордонна політика Німеччини, опирається на договорах з Радянщиною у Рапалльо, Берліні, ставиться з резервою до українського національного руху, оскільки він загрожує істнування цього німецького союзника. І тому з цього погляду є нині величезне поле для діяльности української національної пропаґанди у всіх державах Европи, а навіть Азії та Америки.

Слід при цій нагоді ствердити, що УНДО є першою українською галицькою партією, що закордонну інформаційну працю ставить на *найширшій всеукраїнській основі.* Ми є першими українськими політиками, що раз на завжди пірвали зі всяким територіяльним сепаратизмом. Тому політика УНДО не погоджується з політикою частини наддніпрянської політичної еміґрації, що веде свою працю дальше по лінії союзу з Польщею з 1920 р., жертвуючи одною частиною для ратування цілости. Цю наддніпрянську концепцію ми рішучо поборюємо, вважаючи її неморальною і нереальною. В нашій інформаційній діяльности за кордоном ми все звертаємо увагу міжнародніх чинників на настрої наших народніх мас та остерігаємо европейських політиків, щоби вони не повторяли траґічної помилки перед воєнної Німеччини, яка вірила в єдніст і тривкість ріжношерстної Австро-Угорщини.

Український Народе!

Як що року перед Різдвом Христовим, так і сього року витає Тебе, Український Народе, „Рідна Школа“ з колядою:

Бог Предвічний народився!

Надходить велика хвиля, коли понад українськими тихими полями й лісами, снігом та тугою окутаними, морозом та жалем скованими, засяє рокове світло Різдвяної Зорі.

Нехай її проміння, що продруться крізь вечірні сумерки, розбудять живу думку про невміручість народньої душі.

Нехай вдарять вони ясною загравою по вікнах кождої української хати.

Нехай огріють душу, втомлену сумнівами.

Нехай запалять невгасимий огонь віри в серці кожного українця й поведуть його думки та його тугу понад дорогі могили та білі хрести у ту вимріяну країну народнього деалу і скажуть йому:

„Рідна Школа, в якій виховується українська молодь, жде на поміч, кличе на трівогу, — вижидає щорічної коляди“!

Свято Різдва — це свято обновлення. А хто зможе краще обновити народ, придбати йому гарнішу майбутність, як не молодь, та надія, той цвіт нашого народа?

Таку молодь, таких майбутніх трудівників народові образує й виплекує „Рідна Школа“.

На Різдво небеса й земля радуються, небеса Божою славою, а люде доброю волею і щедрим серцем. А хтож має щедрійше серце для свойого молодого покоління, як не Ти, Український Народе?

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“:

Ілля Кокорудз голова — **Теодор Мартинець** секретар

ЧЛЕНИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ:

Бубела Сень, о. Сов. Гриник Василь, Др. Залужний Осип, Зелений Андрій, о. Прал. Куницький Леонтій, Кузьмович Володимир, о. Сов. Др. Лятишевський Іван, Мартинюк Григорій, Оґроднік Микола, Похмурський Степан, Раковська Софія, Др. Савчак Юлій, Струтинський Михайло, Терлецький Омелян, Хруцький Серґій, Целевич Володимир, Яворський Михайло.

Мати кинулася йому на шию, обняла...

Але батько трохи інакше привитав.

— Ти просто з фронту?

Кивнув головою.

— Пустили?

Знов притакнув.

— А кого ще? На довго? Де маєш „урльопшайн“? Покажи!

— Не маю жадного, хиба то за Австрії?

— Все одно — якусь цидулку від старшого муси́ш мати!...

— Я не маю нічого... Я тільки на хвильку забіг сюди... Повечеряю і знов піду...

— Ага! То ти сам пішов? Ти втік! А не брешеш, що пустили... Но, но, но... Файний інтерес... А знаєш ти, як такого зовуть?

Син похнюпив голову.

— Де-зер-ти-ром! — процідив крізь зуби Панько. А знаєш ти, що такому належиться? Кулька в лоб!

Як злодій задивився син в землю і ані муркне.

Панько швидко закинув на себе кожух і натиснув на уха шапку.

— Давай ґвер! — крикнув.

Син послушно віддав кріса.

— А ще й ту бомбу!

І бомбу віддав.

— А тепер „кертайх“! Маршшріт! Я старий жовняр, я тебе навчу дисципліни! Гайда до твого старшого, до коменданта! Він мені ту буде дезертирувати... Щоби потім пальцями показували на мене і говорили: О його син Україну програв!

Панько гримнув дверми, аж вікна забреніли...

Пішли...

На фронті тимчасом заговорили кріси.

А в хаті Панька Скірки було сумно...

Свічка на столі плакала, як сирота, поки не скапала до решти...

— — — — — — — — —

То було давно, так дуже давно...

Бо тоді була ще Україна...

А тепер? Цитьте, не згадуйте і не питайте!...

Чимало дива перевернулося на нашій землі з тої пори...

Там, де „вони“ стояли колись шнурком, — на тих ланах і долинах виростають тепер мазурські кольонії...

З того ліса остали лиш пеньки, ба й ті вже викопують...

Ставлять хати чипурні, просторі, будують стодоли, шопи, все з того ліса...

На тім горбку, де стояли колись їх передня полева сторожа, вимуровано косцьол...

Великий, видний на всю околицю...

— — — — — — — — —

Ілько не вернув більше до дому...

І сьогодні на Святий Вечір Панько Скірка сам як палець (жінка померла) сидить при столі, згадує недавні роки і говорить сам до себе:

— Лучше тобі, сину, в тій землі лежати, чим тут на ній жити... Бо тут для тебе місця нема... А я сам погнав тебе на смерть... сам! Так треба було, сину! Тепер ніхто на мене пальцем не покаже і сумління не докучить:

— „Його син Україну програв“!

Бо ті, що згинули в бою, не програли її.

Ганна Михалюньо.

Місяць січень це місяць „Рідної Школи“.

Тому доходи з аматорських театральних вистав, концертів, чайних вечерів, просфори, вертепу і т. п. уладжуваних кимнебудь в місяці січні йдуть виключно на „Рідну Школу“.

Головна Управа „Рідної Школи“ у Львові, Ринок ч. 10.

Важке положення українського села.

Селянство на західно-українських землях переживає від 10 років тяжку і затяжну господарську скруту. Початок її сягає вправді часів воєнних, але війна не є головною її причиною. Бо хоч війна велася весь час на наших землях, хоч в багатьох повітах знищення було цілковите і то не тільки в інвентари живім та мертвім, не тільки в мешкальних домах і господарських будинках, але також на довгі роки була знищена родючість піль, то все таки селянство по війні, перейшовши ціле пекло горя, почуло в собі таке могуче бажання зажити ще раз давним, спокійним, передвоєнним життям, що спершу поборювало майже неімовірні перешкоди, здійснюючи свої наміри.

Однак змагання українського селянства скоро заломилося. Селянство, особливо на галицькій території жило перед війною серед зовсім інших відносин. Австрія була державою з упорядкуваними правними відносинами і та правовість з малими винятками була бережена. Посли були тоді реґуляторами правовости, а цісар татуньо був декорацією назверх, що на думку більшости селян дбав, щоб нікому не було кривди. Нестало Австрії і нестало татуня. Український нарід взагалі, а селянин зокрема не був підготований до оборони своїх інтересів. І то розбиття і та незорґанізованість осмілювали кождого, хто тільки хотів, до таких страшних практик на знищенім селянстві, які ми бачили після польсько-української війни.

Коли інші держави, як Німеччина, Франція і т. п. уважали своїм обовязком в першу чергу звернути увагу на свої знищені землі і забезпечити населення перед голодом і холодом, то український селянин не тільки не мав ніякої помочі і був відданий на свої власні сили, але змушений був двигати всякі державні, повітові, громадські і т. п. тягарі. Ті тягарі спадали з такою обильностю, що ніхто не був в силі визнатися, чи вони законні чи незаконні, всякі протести та відклики були без

значіння, а екзекутор був першою а заразом найвисшою інстанцією.

І це ділялося тоді, коли селянин пух з голоду, мешкав в земли, в ямі, пошестні хороби змітали людий, а він останню чвертку збіжа мусів віддати для реквізиції на прокормлення кого іншого.

Вже десять літ змагається наш селянин в тихій безкровній та нерівній боротьбі за своє істнування. І за послідних 10 літ далеко більше змінилося в некористь села, як за 50 літ перед війною.

Село виссане і не стає йому вже віддиху. В більшій части села передновок розпочинається вже по Різдвяних святах. Через цілу зиму нема де заробити на коробку сірників та на пів літри нафти. А як найдется якийсь корець бульби на продаж, то найвисше можна нині дістати по 4 зол. Ціна рільничих продуктів далеко не така, як подає міністер скарбу, обосновуючи свій законопроєкт про підвисшення податків. Зате зросли значно потреби села, які нарід покриває коштом свого відживлювання, так, що 80 процент сільського населення гине на сухоти.

Правда, село нині перероджується. Стративши всяку надію на чужу поміч, кидається як птах в клітці на ратунок для себе і своїх дітий перед загладою. Український селянин є нині вже схильний до всяких господарських реформ, але не має ніяких середників, щоби їх в життя впроваджувати. Кредитів на селі нема жадних навіть на лихварський процент. А коли Банк Рольни уділив кредитів около 80 міліонів селянству на закупно ґрунту, то українські селяни не дістали навіть одного міліона.

Не дасться заперечити, що вину за нинішний стан нашого села поносить по части і само селянство, котре внаслідок байдужности до українських політичних орґанізацій та своїх станових орґанізацій не витворило ще до тепер сили, з якою всі противники мусілиб числитися.

Українське селянство перейшло тверду школу та й за науку заплатило дуже дорого. Річ в тім, чи цю науку використає. Всі познаки вказують на те, що село зміняється, перереджується і що з затяжної господарської скрути вийде ослаблене, але вийде побідником. Обновлене село не тільки що зможе оборонити себе перед ріжними наступами, але поведе протинаступи, щоби відшукати те, що неслушно йому забрано.

Микола Кузьмич.

Примусові драчки на добровільні цілі.

Побіч податків платить наш селянин ще ріжні драчки у формі добровільних датків. В стяганню тих датків посередничать всі уряди, державні і самоуправні, а передовсім староства, уряди податкові, почтові і громадські. Цілей, на які стягається датки, не счисливби.

Як велике є обтяження села такими драчками, хай служить примір, на які то цілі стягають датки громадські уряди і то за короткий час, а то від листопада ц. р.: державний прапор для громад 10 зл., наліпки 10-ліття 10—20 зл., цеголки на дім сиріт 20—40 зол., календарики поліціянта 15—50 зол. боротьба з сухотами 10—20 зол., краєва вистава 25 зол.

Кромі того роздається від часу до часу війтам ріжні брошури, за які також треба платити (як безвартісний „пшеводнік по воєвудзтве“).

Громадські уряди одержують припоручення до збирання на згадані цілі від урядників староства, при чому війти виплачують назначену квоту з гори, а при стяганню податків розкладають ту квоту на селян.

Наші посли повинні поставити в соймі внесення, щоби заборонено державним чи самоуправним урядам займатися стяганням датків на якінебудь цілі, бо коли в стяганню таких датків посередничать уряди, то ті цілі тратять характер добровільности, а набирають характеру примусовости. Примусовим може бути тільки податок.

Збиранням датків на добродійні цілі хай занимаються приватні товариства, а не уряди, ні урядники!

Олекса Яворський.

Присилайте передплату!

РІЗДВЯНИЙ ЗОВ.

Ви не спіть! Не спіть! Чувайте!
Держіть бодро хоругов!
Бо Він прийде непомітно,
прийде так, як там прийшов!

Прийде так, як в Вифлеємі
Не як лицар, не як цар.
В хлопській хаті Він зявиться.
Ви не спіть! Готовте дар!

Анатоль Курдидик.

Яка повинна бути коляда?

Надходять свята: Різдво Христове, Новий Рік та Йордан. Підуть з „колядою“, „маланкою“, „щедрівкою“ старі і молоді, бож це наш стародавній народній звичай. Підуть також церковні братя й сестриці, піде і молодь з „Луга“, „Сокола“, Читальні чи Кружка „Рідної Школи“.

Не оминуть нікого. Бо сором був би тому господареві, що його хату оставилиб без „коляди“. Це-ж раз в рік.

І зберуть чимало гроша, зберуть велику суму. А на що підуть ті гроші? Чи на добре діло, на користь цілому народови, чи на пусте, ще й шкідливе?

Бо всіляко бувало: одні колядували „на власну кишеню“ і після коляди наймали музику, ставили на стіл горівку, пиво і забавлялися нетверезі так довго, доки не прийшло до сварки а відтак і до бійки. А конець того? Каліцтво й смерть, судові процеси, адвокати, кримінали...

Скажіть, люде добрі, чи до доброго доводить т а к а „коляда“?

Але „коляда“ мусить бути, бож це народній звичай, який треба шанувати! Отже яка рада?

Всю „коляду“, хтоб її не заколядував, обернути на корисну ціль, на добро цілого українського народу!

А вже нема кращої цілі, як колядувати і щедрувати на „Рідну Школу“. Бо весь народ і установив так, що вся коляда мусить іти на „Рідну Школу“.

Отже чи йде церковне брацтво або сестриці з патерицею, йдуть „Луговики“ чи „Соколи“ зі звіздою, йде Читальня з „вертепом“, йдуть музиканти або хор, йдуть малі діти з „колядою“, „маланкою“ чи „щедрівкою“ — все те післати на „Рідну Школу“ до Львова, Ринок ч. 10.

Таким чином і люде будуть тверезі і гріш піде на корисну ціль і слава буде у світі, як у друкованому виказі „коляди“ на „Рідну Школу“ найде себе кожна громада, що вона стільки та стільки післала до Львова.

Нехай живе „Рідна Школа“! Нехай живе український нарід!

Селяне, небезпека!

„*Грім не вдарить — селянин не перехреститься*“ — є така приповідка на придніпрянщині.

Приповідка дуже влучна. В ній, як у зеркалі, відбивається вдача старого українського селянина. Кажу старого, бо серед молодих селян уже заявляються нові инші люде.

Ось вона ця вдача.

Ходить собі худоба під ласкою Божою, й селянин і не думає, щоб була в селі ветеринарна аптечка; лише коли корова захворіє й згине, — плач і лемент!

Закликає, закликає українське асекураційне т-во забезпечити від огню свої будинки, — де там, селянин вдає, що не чує. А коли трапиться нещастя й згорить — оттоді горя й сліз!

Кличуть, переконують аґрономи й приятелі нашого народу, національно-демократичні діячі: „Селяне! гуртуйтеся в кооперативи, в т-во „Сільський Господар“, учіться поновому вести господарку, орґанізуйте збут своїх продуктів та перерібку їх“, — рідко хто відгукується.

А небезпека вже чатує.

На всіх наших українських землях число населення швидко зростає. Господарства дробляться. Надії на даремну землю — зникли. Та хоч би й поділити зараз усю панську землю між беземельними й малоземельними, — земельного голоду задовольнити не можна, бо все одно землі для всіх не вистарчить.

А тим часом діти все родяться та ростуть. Пройде ще кілька років, і селянин у розпуці схопиться за за голову: „Дітей четверо-пятеро, а землі всего кілька морґів. Як і поділити її між них, то все одно з голоду повмирають“.

І буде так.

А щоб до цього нещастя не допустити, треба хреститися раніше, ніж грім ударить. Треба вже тепер думати, який варстат праці залишимо дітям, щоб з голоду не повмирали.

На це є дві ради.

Перша: негайно зайнятися аґрикультурою, удосконаленням сільсько-господарської справи в такій мірі, щоб морґ землі давав у два-три рази більше доходу. Можна це осягнути через широкий розвиток „Сільського Господаря“, до якого повинен належати кожний селянин.

Друга: широкий розвиток кредитової, сільсько-господарської і промислової кооперації. Необхідно зорґанізувати через свої кооперативи збут усіх своїх продуктів так, щоб увесь зиск залишався в селянській кишені й ні один гріш не йшов у руки посередників-перекупнів. Таким чином селянин матиме із свого господарства доходу більше на утримання родини.

Але цього мало. Селянським рукам, що не знайдуть праці на землі, треба дати заробіток у своєму власному селянському промислі. Як кажуть: село треба упромисловити. Треба створити свої кооперативні млини, крупарні, оліярні, молочарні, фабрички ткацькі, консервні, кушнірні, шевські, столярні, машин, штучних погноїв і т. д. і т. д.

Створення селянського кооперативного промислу є потрібне, поперше, для того, щоб перероблюючи власні сирівці, залишити дохід у своїх руках, а по-друге, щоб у цьому промислі дати працю тим селянським синам, для яких не вистарчить землі. Тоді не доведеться їм йти в наймити до чужинців і все життя бідувати.

А для того, щоб урухомити власне рільне господарство та власний промисл, необхідно створити національний капітал у своїх кредитових кооперативах. Для цього є один спосіб: кожний селянин повинен свої ощадности, хоч би й найменші, складати тільки до своїх українських банків і цим дати їм можливість фінансувати розвиток сільського господарства й сільського промислу.

Селяне! Все це не вигадки й не дурниці. Все це так само потрібне для життя ваших дітей, що через кілька років опиняться без землі, як є потрібним для них сьогодня той хліб, що ви їх годуєте ним.

Небезпека для селян наближається. Не чекаймо, коли вдарить грім горя й розпаду, а берімось до ратунку своїх дітей вже сьогодня!

В. Островський.

Задовжена Европа.

СТАТИСТИКА АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЖИЧОК.

Уряд північно-американських Зединених Держав оголосив спис пожичок, уділених після війни европейським державам. Сума тих пожичок виносить 3.25 міліярдів долярів, причім поверх 1,200 міліонів долярів дістала Німеччина.

Пожички для інших держав представляються так: Анґлія 172 міліонів, Австрія 110, Бельґія 227, Чехословаччина 32, Данія 68, Фінляндія 400, Греція 31, Голяндія 46, Мадярщина 64, Італія 274, Швеція 55, Югославія 57, Швайцарія 40, Норвеґія 193 і Польща 122 міліонів.

Касують суди.

Повітовий суд в Старім Селі знесений.

Міністерство справедливости скасувало повітовий суд в Старім Селі і приділило 25 громад до повітового суду в Збаражі. Це скасування приносить велику матеріяльну шкоду для місцевого населення, що мусить тепер тягатись до далекого міста. Проти цього розпорядку інтересовані громади внесли протест до міністерства справедливости, куди їздила окрема депутація. Крім того справою занявся Український Клюб, починивши відповідні заходи, щоби повітовий суд в Старім Селі залишився дальше.

Настрої переможених.

ВІДПЛАТА ЗА КРИВДУ.

В німецькому місті Ессен відкрито памятник в честь робітників сталевої фабрики Крупа, убитих в 1923 р. французьким окупаційним військом. З того приводу властитель фабрики Гальбах виголосив промову що свідчить, як шануючий себе нарід відноситься до своїх кривдників. Між іншим він сказав:

„То, що французи зробили німцям, домагається сатисфакції. Франція навчила, як треба ненавидіти. Ненависть повинна бути для нас святою заповіддю. Повинна переходити з покоління, аж як виб'є година, що принесе нам волю і здійснить наші патріотичні змагання“.

Ті слова виявляють найкраще настрої Німеччини після програної війни.

Що чувати у світі?

Політичний процес у Варшаві. Перед варшавським окружним судом відбулася розправа проти російського еміґранта Юрія Войцеховського, що в маю 1928 р. стріляв до Лізарева, радника радянської торгельної місії у Варшаві. Лізарев був ранений тільки відломками автомобілевої шиби. Войцеховський зізнав, що хотів пімститися за те, що більшовики розстріляли його батька. З огляду на натиск більшовицького уряду Войцеховського засуджено на 10 літ вязниці.

Голод на Україні. Люди, що приїхали з Радянської України до Бесарабії, оповідають, що там панує страшний голод. Багато людий вмирає з голоду. В молдавській республіці голодні розграбили кількасот господарств. В Одесі, Миколаєві і Херсоні є коло двіста тисяч дітий, привезених з околиць навіщених голодом.

Більшовицька пропаґанда в Европі ведеться переважно за гроші, добуті на основі фальшивих векслів. Показалось це з голосної тепер справи Літвінова, брата більшовицького народнього комісаря. Він утік був до Швайцарії а тепер вернувся до Парижа й зложив зізнання, що розкривають закулісові тайни більшовицької аґітації в Німеччині, Анґлії, Франції та в інших державах. На аґітацію в самій Німеччині виставлено векслів на суму 8 міліонів марок.

Війна між Білівією і Параґваєм не припинилась, як видко з останніх вістий. Передні стежі болівійської армії в силі 3,500 людий розпочали знову наступ. Коли болівійці не припинять цього наступу, в справу вмішаються Зединені Держави північної Америки, що піднялись були мирового посередництва.

Амнестія на Мадярщині. З нагоди Різдва мадярський реґент Горті підписав амнестійний розпорядок для 248 засуджених. Між помилуваними є 42 засуджених за революцію з 1918 р. Подаровано кару навіть за вбийства підчас диктатури пролетаріяту.

Побідний Аманула. Афґанський посол у Москві оголосив на основі найновіших вістий з Афґаністану, що король Аманула побив на цілім фронті і стався паном положення в краю. Зараз після привернення ладу й успокоєння населення він буде дальше заводити европейські порядки в своїй державі.

НОВИНКИ.

— **З празником Різдва Христового** і надходячим Новим Роком пересилаємо Вп. Читачам „Свободи“ та всім нашим прихильникам щирі побажання веселих свят і всякого добра! Дай Боже дочекатися кращих часів!

З огляду на святочні дні в другім тижні слідуюче число „Свободи“ вийде аж по Новім році.

— **Знесення с[illegible] у Винниках.** Міністерство справедливости знесло повітовий суд у Винниках під Львовом. Сталося це у звязку з реформою польського судівництва. Кажуть, що більше повітових судів у львівськім повітовім суді не буде знесених.

— **Залізниця подорожіє.** Міністерство шляхів приготовляє підвишку залізничих

тариф, особової і товарової. Нові тарифи мають принести державному скарбови річно 210 міліонів зол. більше, а саме 50 міліонів з руху особового і 160 міліонів з руху товарового. Розуміється, що ті величезні гроші заплатять передовсім трудові маси населення, бо промисловці і купці відібють собі ту підвишку на своїх товарах. Отже жде нас нова филя дорожні.

— **В справі еміґрації до Франції.** На основі французько - польської умови Франція прийме в цьому році 35.000 робітників з Польщі.

— **Програли пів міліона золотих.** В домі гри в Сопотах коло Данціґа поляки програли в часі різдвяних свят пів міліона золотих. Деяким грачам знакомі пожичкою уможливили поворот до краю.

— **Польща задовжується.** З приводу виїзду фінансового дорадника Банку Польського, Девея, до Америки, є чутка, що польський уряд хоче затягнути нову позичку 100 міліонів долярів під застав польських залізниць.

— **Будова нових залізниць.** Державна залізнича рада виладила проєкти будови 13 залізничих ліній, між ними: Лази-Киверці (Волинь), Люблин-Белзець і Холм-Грубешів-Сокаль. Значить, ані одної у Сх. Галичині, а 10 в корінній Польщі. На будову тих залізничих ліній треба коло 1 міліярда золотих. А звідки їх возьмуть?

— **Почта подорожіє.** З днем 1. січня 1929 р. входить в життя нова тарифа почтова і телефонічна. Підвисшена буде між іншим оплата за поручені (рекомандовані) листи в нутрі держави із 40 на 50 ґр. а в заграничнім обороті із 50 на 60 ґр. Крім того буде дороща оплата за телефонічні розмови.

— **Експозитура староства в Белзі** має відкритись з днем 1. січня 1929.

— **Крадіж військового винаходу.** На головнім двірці у Варшаві вкрали інжинірови Едварді валізку, в якій находилися пляни нового військового винаходу. Валіза була призначена для ґенерального штабу. В заміну за вкрадену валізку підсунули інжинірови валізку, виповнену деревом.

— **Каси в роботі.** До тов. „Єдність“ при вул. Коперника у Львові вломилися злодії і розбивши огнетревалу касу, вкрали 3.500 зол. — До скарбового уряду в Городку Яг. пробували вломитися злодії, пробивши діру в стели першого поверха. Однак попали на залізо в бетоні, якого видко не могли переломити і дали спокій. В касі находилася тоді готівка 30.000 зол.

— **Напад на прихідство.** На прихідство в Ґнезні напали в ночи замасковані бандити, звязали кс. Напєрала, заткали йому рот і почали грабити. Однак готівкою забрали тільки 160 зл. Побивши ксьондзову господиню тяжко, бандити втікли.

— **Напад на суд.** До окружного суду в Битомі вломилися злодії і знищили 14 кімнат, в яких містилася прокураторія. Розбивши шафи, подерли всі папери а шмати з прокураторських убрань вивісили на вікні.

— **Вибух ґранатів.** УІлькомирі на Литві вибухла бензина на тягаровім самоході, що віз ручні ґранати. Самохід почав горіти і від вогню вибухли ґранати. Шофер погиб на місци а трьох жовнірів тяжко ранило.

— **Батько убив сина.** При вул. Городецькій у Львові мешкав швець Володимир Юськевич, що мав ледачого 23-літного сина Стефана, який не хотів учитися, запивався і виробляв дома авантури. Дійшло до того, що 1. ц. м. батько, доведений ним до крайности, пробив його ножем на смерть. Юськевича арештовано.

— **Родинна драма.** В Печенії пов. Перемишляни застрілився 16-літний Августин Скиба, син дорожника, зі стиду з причини неморального поведення своєї сестри.

— **Пригоди злодія.** Коло села Винник, пов. Дрогобич, поліціянт стрінув відомого злодія Павла Ціпкайла, що ніс тяжкий пакунок. Коли поліціянт хотів його притримати, Ціпкайло стрілив до него з револьвера і втік. Тої самої ночи стрінув його другий поліціянт і хотів його звести до громадського уряду. Злодій почав утікати, хоч поліціянт за ним стріляв. Коло села Млинівки злодій скрутив на замерзлий став, однак по середині лід заломився і він опинився у воді по шию. Звідси добули його люди. В його пакунку було 8 светерів, украдених у Бориславі.

— **Добрий сховок на гроші.** На ярмарок в Пісках коло Люблина прийшла одна селянка з торбиною маку. Зявився якийсь жидок і почав торгуватись. Стануло на 5 зол. Жид заплатив, взяв мак і пішов. Урадована селянка злибала чоловіка, що також вийшов на ярмарок і показала вторговані гроші. Але чоловік тільки ахнув. В тім маку він переховував дома 1.500 золотих! Жінка про це не знала і продала жидови за 5 золотих. Почали за ним шукати, але він пропав без сліду.

— **Бандитизм.** В Ганчарах пов. Львів, напали в ночи на дім М. Городецького бандити і застрашивши домівників, зрабували більші гроші. Були це гості зі Львова, які спровадив його сусід, з яким Городецький процесувався. — В Сороках, пов. Бучач, напали бандити на хату Романа Семенюка, що мав більшу готівку з продажі поля і жита. Розбишаки застрілили 40-літну Софію Вовк, що мешкала у нього і зранили її сина. Сполошені не зрабували нічого. — В Труханозі, пов. Сокаль, невідомі опришки ограбили дім Хаїма Мінцера, причім застрілили його доньку, що наробила крику і втікли.

— **Крадіж в повітовім виділі.** Карний суд в Станиславові засудив радника повітового виділу в Станиславові, Евст. Буковського на 7 місяців вязниці за крадіж 26 тисяч зол. Зловживань допускався таким способом, що грошеві запомоги, які довжники звертали повітовому виділови, він записував тільки в части до книг, а решту брав собі.

— **Вовки.** Як настала зима і потисли морози, скрізь в лісистих околицях виступають вовки. Коло села Волощини, пов. Вильно, стадо вовків пожерло жебрачку, що збирала ріще в лісі. В тих самих сторонах вовки напали на двох конекрадів, що переводили крадені коні. Одного з них, Владислава Ольніса пожерли. Сильно розмножилися вовки в надволжанських сторонах. Стада голодних звірів нападають на села, пориваючи худобу а навіть людий. Населення боронить ся в той спосіб, що палять вогні, від яких повстають часто пожежі.

— **Він один всьо знає.** Італійський уряд, яким кермує голосний тепер в цілій Европі Мусоліні, складається з 13 міністрів. Отже той диктатор є сім разів міністром. Інших людий не допускає, тільки сам править і міністерством заграничних справ і внутрішних і військових і маринарки і летунства і справедливости. Тепер уступив зі свойого становища ще один італійський міністер, той, що завідує державними кольоніями. Король передав і це міністерство Мусолінієви. Йому здається, що він всьо знає.

— **Заяці щезають.** Зі всіх сторін Сх. Галичини приходять відомости про кепський вислід останніх польовань на заяці. Ріжні стрільці, правні і беправні, так вистріляли цю дичину, що мало що з неї лишилося. Ловецька орґанізація рішила постаратись про заборону полювання на заяці від 15. січня.

За здоровля наших дітий.

Слово до українських батьків і материй.

Як відомо, є у Львові одинока українська фабрика цукорків і помадок „Фортуна Нова“. Виробляє вона всякого рода цукорки, солодові, квасні, мятові, на кашель, начиняні і звичайні — словом кождий, що потребує цукорка для своєї дитини, може дістати в ній те, що йому до смаку. Фабрика виробляє товар здоровий і як навіть чужі признають, дуже добрий. А дуже добрий він тому, бо фабрика не хоче уживати до виробу своїх цукорків таких сирівців, які пошкодили би здоровлю тих, що їх їдять. Виробляє вона ті цукорки з біленького цукру, з найлучших пахучих олійків, гарних і нешкідливих закрасок. Сам виріб відбувається серед взірцевої чистоти. Словом, не можна тим цукоркам нічого закинути і серед освідомленого народу мала би така фабрика тільки покупців, що не моглаб настарчити товару.

Тимчасом наш нарід не розуміє видко ваги рідного промислу, бо села наші засипані чужими, поганої якости цукорками. Наш селянин іде в переважній части збогачувати чужого своїм тяжко запрацьованим грошем. Він купує у чужих, бо каже, що чужі дешевше дають. А що він за свої гроші купує, та чим він свою дитину кормить, над тим він зовсім не застановляється. Коби лише тано!

А тимчасом вартоби Вам добре над тим застановитися. Не дурно каже пословиця „тане мясо пси їдять“. Не все, що тане, то і добре. Всякому чейже звісно, що приміром лучший (дорожший) риж більше наварюється, що гіршого (дешевшого) мила треба в двоє більше, що дешевша матерія скорше підреться і т. д. Вже те, що ви купуєте переважно такі тані цукорки, яких продажна ціна враз з коштами сирівців, роботою і зарібком є нижча, чим ціна самих сирівців при добрих цукорках, повинна навести на думку, що не добре таких таних цукорків уживати. Бо хто і з чого такі тані цукорки виробляє?

Виробляють їх всякі покутні робітні серед найбільшого бруду і нечистоти. В кімнаті, в якій денний „фабрикант“ ті цукорки виробляє, звичайно він сам з цілою своєю родиною мешкає. Вже те саме не може причинитися до чистого виробу цукорка, який є липкий і всякає в себе бруд того окруження, серед якого його виробляють. Дальше, щоби цукорок був таний, мусить він бути із таних сирівців зроблений. Отже богато таких покутних цукорників уживає до виробу замісць білого цукру, який є дорогий, жовтої цукрової меляси, що її треба вибілювати шкідливими порошками. Другі знову послугуються відпадками від цукорків, набутими за дешеві гроші у великих фабриках. Відпадки ті містять в собі квасок, який треба заварити з вапном, бо інакше квасок не розпустить цукру. До таких таних цукорків дається також замісць цукру крохмаль і сахарину. Замісць доброї закраски, що дорого коштує, дають погану барву і алун, з яких перша витворює нежит кишок і жолудка, а алун кришить зуби. І ще богато інших подібних складників можна найти в дешевім цукорку, а всі вони разом затроюють повільно орґанізм та спричинюють ріжні хороби, головно у дітий. Будьте певні, що не одна дитина захоріла [illegible] по причині поганих медівників, відпустових коралів і всяких інших подібних солодощів.

Мами і Батьки! Пора вже вам над тим застановитися! Пора вам викинути зі своїх склепів і домів ті тані вироби! Волієте дати вашим дітям один добрий, поживний цукорок, чим десять поганих. Дивіться на примір селян стрийського повіту, які вже давно зрозуміли вартість доброго хоч дорощого цукорка і не купують інших кромі „Фортуни Нової“. Майте також і те на увазі, що видаючи ваш тяжко запрацьований гріш в чужі руки, затискаєте ще більше те ярмо, в якім вас чужі держать, а рівночасно забиваєте рідний промисл, позбавляєте людий праці і причинюєтеся до господарського і політичного занепаду нашого народу. Лише народи з сильно розвиненим промислом і торговлею, лише народи економічно самостійні і незалежні можуть бути вільними. Уважайте, щоби в нашій історії не було колись написано, що наша фабрика повстала тоді, коли наш нарід був темний і несвідомий! Нехай клич „свій до свого“ залунає скрізь і всюди, а тоді побачите, що цілому нашому народови усміхнеться краща будучність!

ПОВАЖНЕ І ЦІННЕ ВИДАВНИЦТВО.

Вже вийшло січневе число „Життя і Знання“, ілюстрованого популярно-наукового місячника, видаваного Тов-ом „Просвіта“ у Львові. Визначається добрим і цікавим змістом та численними прегарними ілюстраціями. Журнал повинен находитись в домі кождого свідомого українця, що хоче знайомитись з духом новочасної науки та культури.

ПОМЕРЛИ:

ІВАН БЛАЖЕНКО, господар і голова читальні „Просвіти“ в Джурині, пов. Чортків, помер 24. грудня 1928, проживши 65 літ. З Покійним зійшов у могилу свідомий український громадянин, що вернувши по війні з Канади, присвятив усі свої сили розбудові українського національного життя в Джурині. Головно його заходами здвигнено в селі великий, тріваний дім читальні „Просвіти“ і кооперативи „Згода“, до чого він причинився і великою грошевою жертвою. Був теж незрівнаним артистом-аматором, найліпшим членом аматорського гуртка при чит. „Просвіти“. Покійний розумів добре вагу освіти і старався дати її своїм синам, з яких один, студент прав Степан, згинув за волю України, як Український Січовий Стрілець. Похорони Покійного відбулися при участи цілого села і двох священиків. Вінці були від чит. „Просвіти“, кооперативи „Згода“ й амат. гуртка. — Вічна память заслуженому селянинові!

ДОПИСИ.

ВИШНІВЧИК ПОВ. ПІДГАЙЦІ. *(І стіни мають уха.)* Дня 4. листопада відбувалось у Вишнівчику у п Миськова весілля, на якому дружбував його товариш п. Дмитро Миськів. Згаданий, складаючи молодятам свої побажання, візвав їх, щоби на дальше оставали карними членами товариства „Сокіл“ і читальні „Просвіта“, та працювали на втіху рідні, та честь і славу українського народу. З постерунку поліції зроблено за цю промову на п. Д. Миськова донесення, а доходження виявили, що в часі промови стояли під вікнами два постерункові, які не чуючи цілої промови, перекрутили її зміст і представили її на свій спосіб, як „антипаньствову“

ТОВСТОБАБИ ПОВ. ПІДГАЙЦІ. *(Клопіт з війтом!)* Дня 14. грудня ц. р. явилось в старостві в Підгайцях делеґати ради громадської з Товстобаб зі скаргою на війта, що не слухав ухвали ради. Війт мимо спротиву ради закупив за 12.000 зол. дім для громади, хотяй громада дому цього не потрібує. Так виглядає самоурядування: рада своє, а війт своє!

ГОЛОСКОВИЧІ ПОВ. БРОДИ. *(Свято „Просвіти“).* Дня 23. грудня ц. р. відсвяткувало і наше, до війни темне і закацапщене, село свято „Просвіти“ силами місцевої читальні і тов. „Луг“. Свято зачалося промовою пароха о. Іляріона Фенчинського, по чім були відчити Івана Дацюка про історію тов. „Просвіти“ у Львові і Михайла Були про значіння освіти для селянства, переплітані трьома деклямаціями, молодших і старших хлопців та гарними хоровими піснями. По відспіванню пісні „Боже великий єдиний“, висвітлено кінєві образи. На дар „Просвіти“ зібрано 20 зол.

НОВОСІЛЦІ ПОВ. СЯНІК. *(Хто наш приятель, а хто шкідник).* З приходом нового душпастира о. Менцінського, горячого патріота організатора (бувшого старшини УГА), село наше почало віджвивати з кацапського багна. Заложено кооперативу, драматичний кружок та хор. Молодь улаштовує часті театральні вистави, а хор під проводом о. Менцінського дає концерти, виїздить на сусідні села та загощує навіть до Сянока зі своїми піснями. У нас є чимало поляків. Великою перешкодою в нашій праці був місцевий управитель школи Станіслав Ґурскі, загорілий польський шовініст, хоч з українського роду (тай жінка його дочка українського священика). Він заложив у селі „дом людови“ і польську касу, однак майном селян управляв як своїм власним на шкоду громади. Допускався таких зловживань, що як приїхав ревізор, то при обрахунку забракло коло 10.000 зол. Тоді спритний панок утік, однак поліція його зловила. Тепер сидить він в Івановій хаті та дожидає справедливости. А гроші бідних селян пропали. Але в громаді може настануть тепер кращі порядки. *Свій.*

СТУДІНКАПОВ. КАЛУШ. *(Свято „Просвіти“).* Наше село святкувало ювилей „Просвіти“ дня 16. грудня, концертом в громадськім домі. Виступав хор мішаний і мужеський зложений з членів місцевої читальні і відспівав удачно 14 пісень укладу Леонтовича, Стеценка, Кошиця і Лисенка. Деклямували дуже добре Матій Козак (Каменярі), Йосиф Мелимука (Розрита могила), Дизьо Чорнеґа (Ювилей „Просвіти“) і І. Козоровський (Учися дитино). Вступне слово виголосив місцевий парох о. М. Чорнеґа. Свято закінчилося відспіванням національного гимну. На святі був цілий час комендант постерунку з Долпотова, не відомо чи з поручення староства, чи з власної пильности.

КОСТІЛЬНИКИ ПОВ. БУЧАЧ. *(На приклад іншим).* З приводу 60-літнього ювилею „Просвіти“ виділ нашої читальні скликав дня 23. грудня збори, присвячені цій справі. Голова виділу розвів широку аґітацію між членами, щоби запренумерували українські часописи і вибрав окремий до цього комітет, що має збирати від передплатників гроші і пересилати редакції. В першій хвили поєднано 6-ох передплатників для „Свободи“. Є надія, що за ними прийде більше. Честь свідомому виділови та його голові! Це найкращий спосіб поширення просвіти між народом. За їхнім прикладом повинні піти інші села. *Місцевий.*

КАЛЬНЕ ПОВ. ЗБОРІВ. *(Безправство наказного війта.* Наше село є окружене довкола лісами Потоцького, а тільки від східної сторони невелика смуга ґусто поможованих нивок свідчить про його убогість. По середині села кількадесятьметровий громадський вигін, на котрім росте старезна липа, а побіч неї фіґура, на памятку скасування панщини. Наказний війт Флюрко на весну 1928 р. огородив фіґуру кільчастим дротом, мовлячи, що забезпечує фіґуру перед ушкодженням худобою. Доперва дня 16. мая, коли вийшла процесія до фіґури вшанувати скасування панщини, війт Флюрко вже в безличний спосіб заявив, що фіґура і площа під нею є власністю „Тов. Школи людовей“. Остовпіли мешканці гадали, що війт не при розумі, доперва пізнійше прослідивши справу, пересвідчилися, що війт при помочи повітового виділу в Золочеві заінтабулював одинокий громадський вигін на „Тов. Школи людовей“ в Золочеві. Громада, хоть сама бідна та виснажена довготревалою війною, мусить вести нині процес за своє власне громадське добро. Війт Флюрко крім повищого факту допускався ще інших надужить, так що влада на інтервенцію сенатора Кузьмина усунула його від урядування. Це тільки маленьке звено в тім великім ланцюху безправств, які докопуються в наших громадах.

БОЯНИЧІ, ПОВ. СОКАЛЬ. *(Чому у нас зле?)* Коли в цілій Галичині ведеться боротьба з коршмами, у нас робиться зовсім інакше, бо громадяне підносять коршму. За нашим селом мешкає одинокий жид, який має ґалянтерійний склеп і трафіку. Не задоволяє його цей склеп і він, не маючи позволення, держить і горівку. Продає наш Шмілко більше горівки, як продається її в шинку. Тепер, коли усі села зносять коршми, то у нас домагаються її. І вже знайшлося таких двацятох з наказним війтом Михальчуком, що підписалися на просьбі жида, яку він вносить до староства, щоби йому було вільно тримати шинк. А коли парох о. Худик накричав за те на людей, то „мудрі хлопці“ зійшлися вечером до Шмілка й оповіли йому, що парох говорив в церкві. В селі нема ще дотепер читальні, ані кооперативи. Крім жида має ще оден громадянин, українець склеп, але більше людей ходить купувати за село, до жида, замісць підпомагати свойого чоловіка. Встид і ганьба такій громаді! Все те діється тому, що маємо такого наказного війта, який зі своїм помічником, Миколою Капустяком продавби село за килишок горівки. Коли запитаєте свідомих громадян, чому вони не стараються якось просвітити своє село, то вони кажуть, що чекають на вибір свойого війта. Ще підчас громадських виборів вибрали у нас раду з одинацятьох українців, одного хруня і чотирох поляків. Одначе війта ще не вибрали до тепер, бо наказний війт Михальчук в змові з поляками не допускає до вибору. Чи справді нема способу зробити раз тому конець? *Обсерватор.*

Свої до своїх.

Адвокат д-р Генрик Найберґер, у Львові, вул. Подлєвського ч. 4 і фірма М. Фіхтерле, фабрика рільничих машин в Простієві не розуміють по українськи і тому зажадали в процесі перед окружним судом в Стрию, щоби їм предложено польський перевід відповіди на позов, внесеної по українськи.

Звертаємо увагу наших селян, що є досить багато українських адвокатів і вони не повинні йти до таких панів, що не розуміють їх мови, бо наслідком незрозуміння може справа піти зле.

Також зазначуємо, що фірма Фіхтерле, котра торгує рільничими машинами, засипує наших селян своїми аґентами. Дуже небезпечно купувати у фірми та у її аґентів, що не хочуть розуміти нашої мови, бо потім виходять з причини непорозуміння ріжні процеси і люди тільки наражуються на кошти процесу.

Є свої фірми, що добре селянина зрозуміють і його не ошуканять.

Ціни у Львові.

Худоба. За кільо живої плачено в днях 22—29. грудня: воли 1.55, корови 1.35—1.55, ялівки 1.20—1.50, телята 1.30 до 1.55.

Збіже. Пшениця двірська 46—47, селянська 44—45, жито 35—36, ячмінь бров. 35, на мливо 27—28, овес 30, кукурудза рум. 44—45, гречка 34—35, бульба 5, фасоля 50—100, горох 40—55, сіно 18—20, солома 8—10.

Гроші. Ам. доляр 8.88, канад. 8.82, чеська корона 0.26, австр. шілінґ 1.26, леї 6.05, фр. франк 6.34, фунт штерл. 43, червонець 19—20.

Радним українцям Підгаєччини до відома.

Канцелярія Філії „Просвіти“ в Підгайцях вислала до всіх читалень на селах готові подання до рад громадських з проханням, щоби кожда громадська рада при ухвалюванню буджету вложила відповідну квоту на будову Народнього Дому в Підгайцях, Рідну Школу і читальняну бібліотеку свого села.

Тому, що громада має повне право ухвалити в своїм буджеті датки на подібні цілі, просимо всіх свідомих громадян, а зокрема радних українців, щоби доглянули, щоби громадська рада при ухвалюванню буджету памятала про культурні потреби нашого народу. Потрібні інформації можна одержати в Повітовій Народній Канцелярії в Підгайцях.

За Повітовий Народний Комітет УНДО в Підгайцях: *Олекса Яворський*, голова; *Василь Голь*, секретар.

Посилайте датки на Всенародній Дар Українським Інвалідам на адресу: „Українське Товариство Допомоги Інвалідам“ у Львові, вул. Руська ч. 3. II. пов.

ЧИТАЧУ „СВОБОДИ“! Чи Ти вже відновив передплату на 1929-ий рік?

Смішне.

В ДОМІ АДВОКАТА.

— Жінко, поховай все срібло і золото та добре пильнуй!

— А то що знов?

— Славний злодій, котрого я нині боронив у суді, має тут прийти і мені подякувати...

У ВОРОЖКИ.

Молода дівчина каже обурена: Що? Я маю стати жінкою робітника! Чи ви здуріли?

Ворожка: Може панна хоче, щоби за марних 10 ґрошів я виворожила князя?

В ШКОЛІ.

Учитель: Отже від тепла всьо розширяється, а від зимна?

Ученик: Всьо корчиться, пане професор!

Учитель: Добре! Дай мені який приклад!

Ученик: Дні в зимі є коротші ніж в літі.

НАЙКОРОТША ДОРОГА ДО ПЕКЛА.

— А скажи мені, через що можна дістатися до пекла?

— Через податки.

— Що ти плетеш?

—Бо тато каже, що через ті податки чоловіка дідько візьме.

ЖИВИЙ ПРИКЛАД.

— Кажуть, що секвестратора Мачульського за пінство зі служби прогнали. А він в костелі до „брацтва тшезьвосьці“ належить...

— Що з того, що належить. Він власним прикладом показує людям, до чого доводить горівка!

Оголошення.

НАРОДНИЙ УЧИТЕЛЬ, нежонатий, емерит, середних літ, пошукує посади писаря громадського, склепаря або домашнього учителя. Може вести приватну школу, збірні лекції та курси для неграмотних. Зголошення: Ілько Балаш в Ляхівцях п. Богородчани. 1-1

НОВОЗАСНОВАНА шевсько-кравецька школа пошукує двох кваліфікованих вчителів до науки шевства і кравецтва і ведення школи. Зголошення до 15. січня „Районова молочарня“, кооп. в Потоці Золотім.

64 1-1

У В А Г А!

Просимо переконатися, що найліпше можна заміняти лен, коноплі, клоча, вовну на ріжні полотна, хустки, цайги, сукна і т. п. в одинокій селянській ткальні „ВОЛОКНО“, Львів, Замарстинівська 36. Не вірте обіцянкам ріжних дрібних склепиків, що засипають села відозвами. Жадайте наші прібки — вишлемо задурно. Зголошуйтеся на аґентів; даємо добре винагородження. 63 1-1

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. —За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.